

Auditori de "La Caixa" (Barcelona), 25 de Juny de 2001

Temperància empatia

Senyors acadèmics, senyores i senyors,

Em complau trobar-me aquí amb una concurrència tan acadèmicament important i parlant d'un tema que sempre m'ha fet pensar. Vaig tenir els meus dubtes en acceptar perquè parlar de la cultura de la pau -quan se'n parla tant amb una certa gratuïtat i un punt de banalitat- obliga a no caure en conferències molt repetitives. És bo que se'n parli perquè vagi penetrant de mica en mica en l'esperit i en l'ànim de la gent, i a les escoles perquè els infants en comencin a prendre consciència.

En realitat, perquè hi hagi pau i es pugui predicar la pau, s'han de donar les condicions objectives que la facin possible. Es diu sovint, per exemple, "Que no facin vaga aquests, que no es manifestin...". Però, ¿hem fet tots plegats, o s'està fent, o sembla que es podrà fer, o es pot plantejar d'una manera creïble el que demanen, si és una cosa justa i elemental, com són els sous o les condicions de treball? Es podrà resoldre o s'ha resolt? Si no s'ha resolt ni sembla que es podrà resoldre ni es pensa resoldre, no podem predicar la pau social perquè no hem superat encara el primer entrebanc.

O bé "Aquí hi ha un poble que no té carretera o no té llum. I es manifesten i protesten. Sembla mentida, se'ls explica, i no en fan cas" Però és que si no hi ha carretera en aquestes alçades de l'any 2001 i ningú no els ha dit que se'n farà, potser d'aquí dos anys o quan es pugui, i no se'ls dona una garantia, és lògic que aquesta gent es manifesti i creï agitació. Una agitació és només una falla en un clima de pau. Aquestes coses s'han de resoldre, perquè la gent no pot viure de l'aire del cel ni pot passar només amb bones paraules.

En el món, aquest tema de la pau del qual tantes vegades es parla -sobretot en les relacions amb el tercer món-, entre el món desenvolupat i el món no desenvolupat, la pregunta és molt feridora perquè la resposta que donem els benestants, els rics, els grassos, els lluents, és normalment insuficient. Es canviaran les condicions, les relacions, entre el món desenvolupat i el món no desenvolupat? Hi ha voluntat per canviar-les? Perquè, a partir del moment que es canviïn o que s'hagin canviat o que hi hagi voluntat de canviar-les podrem parlar de pau i podrem aconseguir la pau. Però, mentrestant, és difícil que puguin acceptar el llenguatge de la pau perquè per començar, i d'entrada, et diran que no ets sincer o que ets hipòcrita.

Perquè es donin les condicions objectives per a la pau, hi ha dificultats i contradiccions. És fàcil parlar-ne, naturalment, sense dir res més. Parlar de la pau sense esperit de conseqüència encara és més fàcil. Jo m'hi he trobat. És, doncs, una vivència meua. Em diuen: "S'ha de donar el 0,7 per al tercer món". La Generalitat no ho fa i, per tant, està en falta. I això que nosaltres donem més del que sembla, però no hi arribem. Es fa una manifestació que demana el 0,7 per al tercer món, i al cap d'uns dies hi ha una altra manifestació contra unes declaracions d'un funcionari de la Generalitat que diu que era molt important que els industrials catalans invertissin en països del tercer món, que és una manera d'ajudar aquells països si s'aconsegueix que hi hagi molta gent que a final de cada mes rebi una mesada, un sou. Els marroquins que poden treballar en una fàbrica amb capital català, espanyol o europeu,

no agafen cap pastera per venir cap aquí. No ens creen problemes i no corren ells perill de morir mentre travessen l'estret.

El que demanava el 0,7 és el mateix que després protesta perquè s'instal·la una fàbrica allí, i això no és fer una contribució a la pau, encara que en els dos casos ell deia que la feia. Primer perquè demanava per justícia el 0,7 per al tercer món i després perquè calia assegurar els llocs de treball.

Aquestes contradiccions no són fetes de mala fe, sinó perquè sempre vivim un món en contradicció. Bé, ja comencem a entrar en allò que deia, que a part de les condicions objectives perquè hi pugui haver pau, hi ha d'haver unes condicions objectives perquè hi hagi justícia; justícia en les estructures i en les relacions entre els pobles, de tota mena. Des de la de tipus econòmic, la de tipus comercial, i fins i tot la de la política. Que hi pugui haver justícia.

I s'ha de procurar -perquè es donin aquestes condicions objectives-, que hi hagi un mutu benefici perquè els homes tampoc no som tan angèlics perquè la concòrdia la puguem establir, només, amb la bona voluntat. Val la pena de poder-la reforçar amb el mutu benefici. Sobre aquesta base de justícia i mutu benefici es pot fer si hi ha voluntat política per fer-ho. Es poden crear condicions objectives, cada cop més objectives, i cada cop més completes, per a la pau.

Però moltes vegades no n'hi ha prou perquè això és una condició indispensable però no suficient. Val la pena que ho tinguem en compte. Els polítics, que tot sovint rebem protestes, abans de tallar la relació que puguem mantenir sobre el tema en qüestió, ens hem de preguntar si hem fet tot el que calia perquè aquelles protestes no tinguessin sentit o en tinguessin menys. O almenys intentar obrir la porta a una esperança que permeti a qui protesta confiar en el futur sense necessitat de trencar la pau; la pau social, la pau de la relació, la pau civil.

Condicions objectives per a la pau. Després o abans, o tot barrejat, hi ha, a més, les actituds de pau, que requereixen un exercici. Naturalment no em puc sortir del guió de "temperància i empatia, factors de pau". Però podríem tractar de més coses i no només de la temperància i l'empatia; per exemple, de l'equitat. Fixin-se que gairebé estic repassant les virtuts cardinals. La prudència també s'hi podria posar, i la fortalesa. I això té bastant de màgic, perquè les religions, a part del contingut transcendent que puguin tenir -i en principi una religió té un contingut transcendent-, són codis de conducta per conviure.

En algunes religions el contingut de transcendència és escàs. Algunes, de fet, no són pròpiament religions, com les orientals, sinó codis morals, codis de conducta perquè la gent pugui conviure. I les que són transcendents, la religió catòlica, la religió jueva... si es repassa en el llibre de l'Èxode ens adonem que Moisès va establir dues coses alhora; unes normes morals i unes estructures de societat. Quan baixa de la muntanya -tothom està espantat-, els dóna una sèrie d'instruccions i, com que estan espantats, les accepten. Són unes estructures rígides, sòlides, que no poden ser transgredides. I, tant si s'ho volen mirar des d'un punt de vista de transcendència diran que això està inspirat per Déu, i si no s'ho volen mirar des d'aquesta perspectiva diran: "Moisès era un gran líder que en un moment determinat tenia una colla -eren una colla que anaven amb ell-, i els va dir: "Nosaltres, que hem d'arribar allà i no se sap quan ho aconseguirem, estableixo una sèrie de normes de conducta". Les religions són, a part d'altres coses -els creients catòlics, pensem que hi ha especialment un fet de

transcendència- unes normes de conducta que no serveixen només per ser bones persones, sinó que també tenen com a finalitat que la gent pugui conviure.

No és d'estranyar, doncs, que ara diguem que la pau requereix exercici, si no en volen dir virtuts perquè la paraula pugui semblar massa pietosa, en determinades actituds individuals i col·lectives. Exercici de temperància, de moderació, d'equitat, de justícia. Què vol dir, això? que abans, quan no érem tan savis, no dèiem mai empatia, sinó una cosa molt fàcil d'entendre però que és bàsica perquè hi pugui haver pau, que és la capacitat de posar-se en la pell de l'altre. En el diccionari empatia és "capacitat de viure les sensacions...", com es deia a Premià quan jo era petit, la capacitat de posar-se en la pell de l'altre. Que és molt difícil d'exercitar la capacitat de posar-se en la pell de l'altre.

Els en posaré dos exemples. L'equitat vol dir l'aplicació de la justícia, sense rigidesa, tenint en compte les circumstàncies, les conseqüències, i feta amb prudència. Vostès saben que la paraula prudència no vol dir només ser prudent, en el sentit habitual de la paraula, sinó actuar d'acord amb el que la circumstància reclama i tenint en compte les conseqüències que pot tenir. L'equitat va més enllà de la justícia; hi ha un suplement de comprensió humana. Perquè la justícia no necessàriament és comprensiva. Hi ha una frase magnífica de Shakespeare en el Mercader de Venècia, en la qual el jutge diu: "Només amb la justícia cap de nosaltres no se salvaria" I això és molt cert. Posats a aplicar la justícia, molts de nosaltres, potser ningú, amb una justícia estricta, no se salvaria.

I dic això perquè en la mentalitat que ens ha de poder conduir a la pau, totes aquestes coses hi han de ser. Un altre exemple; el gros conflicte que tenim en aquest moment entre àrabs i jueus. Bé, pregunto, poden els jueus admetre quatre milions de refugiats àrabs a Israel? La resolució de l'ONU diu que els jueus han d'admetre els refugiats que se'n van anar després de la guerra del 48, que eren set o vuit-cents mil, però ara s'han convertit en quatre milions. Teòricament els jueus es veuen obligats per llei, per justícia, perquè aquesta gent va ser expulsada o se'n va anar -fossin quines fossin les circumstàncies- va perdre la seva terra, la seva llar, etc. I ara les Nacions Unides diu "Vostès han d'admetre aquests senyors". Però, ara s'han convertit en quatre milions i mig. No hi aniran els quatre i mig. Potser només hi anirà un o un i mig, no ho sé. Però els jueus no poden assumir això. No poden admetre que si ells són cinc milions de persones, de les quals set o vuit-cents mil ja són àrabs, ara es trobin, tot d'una, que en teoria, els vénen quatre milions d'àrabs. Per això no calia l'èxode del segle XX i de finals del XIX. I que vinguessin de Rússia i de Polònia i de tot arreu, de tot el món, ni calia que passessin tot l'holocaust nazi. No calia perquè ara tornessin a quedar no-amos a casa seva. I aleshores això, encara que sigui esgrimint arguments de justícia, és anar contra la pau. És així.

Però per l'altra banda, poden els àrabs admetre que es vagin fent colònies a Cisjordània? És una declaració de guerra. Com després de l'acord d'Oslo entre jueus i àrabs, van dissenyar el que podria ser un procés de pau, havia de quedar claríssim que no es podia posar dificultats al que havia de ser el procés de pau. I per posar dificultats més grans s'anava ocupant cada vegada més territori i fent absolutament inviable un estat palestí. Ara, tot això de Cisjordània és com un formatge de "gruyère" on els palestins no tenen on posar-se. Per passar d'un punt a l'altre han de passar de gairell, perquè tot està ocupat per colònies jueves.

Els jueus, podien fer-ho? Potser sí que podien fer-ho amb la seva moral i amb la seva idea de la Bíblia, i els més radicals ho podien fer invocant no sé quants testimonis de

Jehovà. Però la realitat és que això és impossible. Per què no posar-se a la pell de l'altre? Perquè si un àrab diu: "Quatre milions d'àrabs tenim dret d'anar a Israel" no es posa a la pell de l'altre. I si un jueu diu: "Jo he de poder fer totes les colònies que vulgui" no es posa a la pell de l'altre. No es pot acceptar de cap manera la proliferació dels àrabs, però l'han d'acceptar per força. Per força ben bé no, perquè com que no n'han sabut trobar una altra -i potser no n'hi havia cap-, s'han rebel·lat. Jo no m'atreveria a dir que fos l'única sortida que tenien però sí que potser no en tenien cap altra. I aleshores -jo no en sóc d'àrab-, algú diu: "Vol dir que no en tenim cap o potser sí que en tenim una?"

Els poso exemples en els quals l'empatia, el posar-se en la pell de l'altre, ha fallat. L'equitat "És que les Nacions Unides ho diuen això" Que diguin el que vulguin les Nacions Unides. Això no es pot fer "és que resulta que aquesta terra, els meus avis..." El que vulgui. Si et poses en la pell de l'altre i actues amb empatia i amb equitat, això no es pot fer. I fer-ho és anar en contra de la pau.

I, posats a parlar de la pau, hem de dir unes quantes coses en les quals no pot estar basada. La pau, a qualsevol preu, no és pau. Hi ha una pila de desviacions en la política i en la cultura de la pau. Més de les que sembla, perquè hi ha falses paus. No cal arribar a l'extrem d'haver d'arribar a Varsòvia perquè hi hagi pau. El 1863, en la revolució polonesa -abans de la dels russos-, els russos ocupen Varsòvia i la destrueixen, i el general envia al tsar un telegrama "La pau arriba a Varsòvia". Però aquesta era una falsa pau. Hi ha maneres més subtils i evidentment menys sagnants. Hi ha situacions en les quals també s'ha produït una pau per imposició perquè el derrotat, el vençut, el feble, accepta amb resignació, per impotència. Per tant, hi ha falses paus. La falsa pau per imposició o per submissió, tot i que de fora pot semblar la pau -i que molta gent té interès a presentar-ho així-, sobretot els vencedors.

Hi ha la pau per resignació. Què hi farem? No tenim altra sortida. Hi ha la pau com a resultat de l'abús del desig de pau que té tothom. "A aquests els farem la vida impossible fins que cansats, fastiguejats, avorrits, desesperats, acceptaran com a pau una cosa que no és la pau, sinó que és la imposició" I això passa cada dos per tres.

També hi ha una pau que no és una bona pau, i que està basada en la indiferència. Si ets molt indiferent, què és la pau? És quelcom amb molt poc pes moral perquè és conseqüència del fet que la gent no dóna valor a res que pugui perdre. Això és un gran problema de la societat i que, per tant, convé molt, per exemple, deixar ben clar que la tolerància no vol dir indiferència.

I amb això ens hi trobem sovint. És clar que s'ha de ser tolerant. Però, s'ha de ser tolerant, des de què? Des de valors propis o des de la manca de valors? Des d'on tot és igual, i tant li fa? O la tolerància ha de ser el resultat que des de l'afirmació de la pròpia persona, de la pròpia personalitat, dels propis valors, de la pròpia identitat, un diu: "Jo sóc això i aquest és allò. I jo, que vull seguir essent això i aquest que vol seguir essent allò, farem plegats l'esforç de conviure, entendre'ns i col·laborar. "Això és tolerància. Això és l'autèntica convivència, i no la que es basa en la pura indiferència." Són fórmules de pau que per a mi no són bones.

L'altra cara de la pau és la violència, de la qual n'hi ha de moltes menes. Hi ha la violència no aparent. En les relacions humanes, personals, individuals, i en les relacions col·lectives, hi ha molta violència que no es nota. I consti que el que els vaig a dir té molts aspectes positius o pot tenir-los i, de fet, es necessita. Es necessita que hi hagi un sistema establert dintre del qual vivim. La societat és un sistema establert -

que en principi és bo- i moltes vegades és bo. Però, aquest sistema establert, fins i tot essent bo, entranya alguns cops alguna manifestació respecte a alguns o respecte segons què, que és una violència. Una violència social, cultural, econòmica, lingüística, nacional, i aleshores costa molt reaccionar contra aquesta violència establerta i admesa amb patent i marca. Costa molt perquè els provocadors -i certes provocacions- no són sempre capaços de trencar aquesta imatge de normalitat i de justícia que caracteritza els sistemes establerts precisament en els seus aspectes injustos.

La propietat, és un robatori? En principi no. No és un robatori. Molts, i jo mateix, som defensors de la propietat. Quan hi havia gent que deia: "La propietat és un robatori" en alguns casos era perquè ho creien, perquè tenien un concepte absolutament àcrata de la societat. Però també era una manera com una altra de reaccionar contra un fet que, essent bo i necessari i digne de ser defensat, podia ser aplicat d'una manera opressiva per a molta gent. El nostre sistema social, no ja dic el sistema capitalista, que també. Tots ho som de capitalistes i ho defensem, i també molts que no ho defensem ho són, però amb el sistema més tradicional de la nostra societat existeix la propietat i és molt bo que hi sigui. Però ben entès que, a vegades, a través d'aquest sistema es creen violències que abans ja he qualificat de no aparents.

Això en el camp econòmic, però n'hi pot haver en molts altres aspectes. Nosaltres, com a catalans i com a defensors de la personalitat nacional de Catalunya, ens hi trobem cada dos per tres. Hi ha un sistema establert aquí i un sistema establert a molts països, que fa que quan nosaltres reivindicuem una cosa -que és absolutament normal en qualsevol altre país-, ens diguin que som una mena de subversius i que demanem l'impossible. Per exemple, quan se'ns diu: "El nacionalisme és dolent" es fa sempre des de nacionalismes establerts. Aquests nacionalismes tan establerts, tan codificats, tan admesos, tan reconeguts, que tenen una bandera a l'ONU i tot el que vostès vulguin, ningú no diu que siguin nacionalismes. Però jo vull que dintre d'aquest sistema establert, nosaltres, que no tenim bandera a l'ONU, siguem també reconeguts en la nostra llengua i que també el català sigui una llengua amb els seus drets i, fins i tot, que es reconeguin determinats deures envers el català com es tenen envers el castellà. Ah, "Vostès són subversius, vostès el que volen és trencar". No, no és això; el que volem nosaltres és que el sistema establert no ens ofegui. Per què? Perquè el sistema establert és violent en un cert sentit. És violent quan discrimina en benefici d'una llengua i en perjudici de la nostra.

Repeteixo que els sistemes establerts han d'existir i tots els reivindicuem i mirem de crear-los, però hem de ser conscients que dintre dels sistemes establerts, tard o d'hora, s'hi estableix -per a algú, o per a segons què-, l'abús. He posat l'exemple lingüístic i nacional, però també hi ha l'exemple social, cultural, econòmic.

Davant d'això, sorgeix la reivindicació justa; no la injusta. La justa comporta afecció, evidentment, però d'una certa manera comporta, o pot arribar a comportar protesta, mobilització, potser desordre i també, i això ja no és bo, violència. Naturalment, per evitar la violència s'ha de fer que les condicions no facin que per a alguns no hi hagi més sortida que aquesta.

Això val per a pobles que passen gana, per a països oprimits en la seva cultura, en la seva identitat, per a un sector social tractat injustament, per a un territori absolutament abandonat de la mà de Déu perquè ningú no hi pensa mai i un matí no se'ls ocorre res més que tallar la carretera. No la seva carretera, sinó la carretera dels senyorassos. I això és una ruptura de la pau que no és ben bé culpa dels que la trenquen. El sistema

establert disposa que ells han de poder passar per aquella carretera. No allà dalt, que està bé, i que la gent diu "que maco" quan hi va els diumenges i després se'n torna cap a casa, mentre ells es queden tota la setmana amb el fred, amb la solitud, amb no tenir telèfon, etc. Alguns diuen: "Escolti, sempre ha estat així, ja se sap, la gent que viu allà dalt; mira, millor així tenen aire més fresc..." Però la conseqüència és que al final tallen la carretera.

La violència, de vegades, per tant, es pot fer inevitable. Pot arribar a ser-ho, i tots nosaltres hem donat suport a violències en un moment o altre. Aquí segur que més d'un, ha anat a veure, per exemple, el Polisario. El Polisario avui no en fa de violència però en algun moment ho va intentar. O que ha anat a veure el Marroc, és igual. El Marroc fa dos tipus tipus de violència; fa la militar, la mateixa que va intentar el Polisario, i fa la del sistema establert. Això és així. O, mirant cap a un altre indret, és que algú de vostès no va llegir amb satisfacció que el poble de Timor s'havia sublevat i va costar vides?. I això era un acte de violència. Arriba un moment que això passa així i la cultura de la pau ho ha de tenir en compte. Naturalment que fóra molt bo que totes aquestes coses es poguessin fer sempre pel sistema Gandhi, que no deixa de ser una violència, tot i que ell va seguir un sistema de violència realment pacífica, que també és possible. També és possible, però no tothom ho té a l'abast, ni és capaç de fer una cosa com la d'ell i tot el seu moviment pacifista.

Hi ha més violències que s'han d'estudiar: La violència dels no-poderosos. Aparentment, la violència és només patrimoni dels poderosos, però els no-poderosos també poden ser violents. Primer, perquè poden crear una situació absolutament insostenible, que és una altra mena de violència, naturalment, però que pot tenir conseqüències de vegades importants en la societat i concretament en els poderosos. És la violència del no-poderós que sap aprofitar l'acomplexament o el "remordiment" del poderós. Quan un sector poderós és víctima del "remordiment" i de l'acomplexament i el no-poderós ho nota, el poderós està perdut, literalment perdut. Passa de vegades, per exemple en temes d'immigració o en temes de racisme. Un amic jueu em deia: "En una situació difícil en què em trobava jo només esperava que en el conflicte a què se m'havia portat injustament, que aquell policia em digués alguna cosa. Que m'insultés com a jueu, perquè a partir d'aquell moment jo hauria estat l'amo de la situació. Si ell em feia això, jo era moralment l'amo de la situació. Em pot derrotar amb la pallissa, però, en l'interrogatori, jo hauria guanyat la partida. Jo podia perfectament dir-li: escolti, jo em nego a qualsevol cosa, vostè què s'ha cregut? Jo ara el denunciaré i li trobaré el punt flac de no sé què". Això era al final del franquisme, naturalment; abans no ho hauria pogut fer.

En aquest cas era una violència positiva perquè alliberava un home de la pressió, d'una violència, en aquest cas que coneixia prou bé, molt injusta. Això és com aquells matrimonis en els quals l'home o la dona, és igual això, el més feble, teòricament, de la parella puja a cavall de l'altre perquè explota certs elements que a l'altre el tenen inquiet i insatisfet amb ell mateix. Aquests tipus de violències també existeixen. Però bé, quan es parla de la pau m'imagino que no es parla gaire d'aquest tipus de coses.

En aquest sentit, també hi ha la justícia intemperant. Està molt bé reclamar la justícia, perquè, en la línia del que abans dèiem de l'empatia, i en la línia de l'equitat -que no vol dir només la justícia, sinó alguna cosa més que la justícia- no sempre podríem dir que la justícia és justa. Si en un moment determinat -i els polítics ens hi trobem molt sovint- hi ha una reivindicació que, per la forma com es produeix, altera la pau, i se'ls diu: "És veritat això. Ho farem així o aixà, però ho farem. Perquè, és segur que nosaltres no ho podem fer tot ni tot alhora" Per contra, si en comptes de buscar la

manera d'arribar a un pacte, se segueix amb una actitud d'investida frontal, d'atac intemperant -molt sovint hi ha qui no vol tant la resolució del problema com el manteniment del conflicte-, aleshores és una situació de justícia intemperant, perquè es crea una situació que trenca les condicions de convivència. I això també és una altra cosa que es produeix molt sovint en la nostra societat.

Tot això no té res a veure amb les coses que tradicionalment es diuen quan es parla de la cultura de la pau, però, com que jo em veig obligat a conuiu, no amb els problemes que presenta Timor -que m'hi he de sentir solidari, però que jo no puc resoldre- sinó amb problemes d'aquí i que potser puc resoldre, he d'expressar problemàtiques que poden atemptar contra la justícia, contra la dignitat, contra el respecte, o motivades per les necessitats més elementals i més bàsiques. També les hem de resoldre, perquè hi estem obligats, i necessitem que la cultura de la pau s'apliqui a consciència. La cultura de la pau, o si volen la cultura de l'acord, de l'entesa, de la mútua comprensió, de l'acceptació de la realitat. Perquè si no s'accepta la realitat també la pau és més difícil. Un exemple, a nivell d'una família pobra que pot fer determinades coses, però no unes altres. Si un noi d'aquesta família, o un germà, o qui sigui, diu: "Jo vull tal cosa" -una cosa que té dret a demanar, però que no és a l'abast de la família en aquell moment-, i ell no és capaç d'adequar-se a la situació familiar i esperar dos, quatre, o més anys, fins que li puguin donar, si dura massa es produeix una situació de trencament. "Jo tinc dret a això". Sí, hi té dret, però la família no l'hi pot donar. Si s'instal·la dintre de la família aquesta actitud de ara vull això, ho vull de seguida, es patirà aquest trencament. Quan en realitat l'empatia, la justícia, l'equitat, el respecte a tots plegats, obliga a dir: "Molt bé. ¿Què podem fer perquè d'aquí sis mesos, d'aquí un any, d'aquí dos anys o d'aquí cinc això ho puguem fer?" Qui demana ha de fer l'esforç i els que no poden donar de moment el que demana ha de buscar també la sortida cap al compromís.

Són aquestes les actituds que necessitem de la societat en general. No allò que en diem la justícia intemperant; l'ara i aquí. "El que jo vull, ho vull i ara", no resol res i va lligat amb un tema que ens hem de plantejar tots els governs -tema importantíssim- com és el de la combinació de feina, horaris, classes, que tenim aquí aquests dies i, per tant, és molt actual i obliga a posar-s'hi a fons per part de les administracions, de les escoles, dels hospitals. Això no és una reclamació de justícia perquè té un component d'intemperància. Té un component d'exigència inassumible. Potser no té a veure directament amb la pau, però a mi em preocupen personalment i les aboco.

Més coses. La pau, la violència. Nosaltres, a Catalunya, tenim una cosa positiva que hem de recordar; que Catalunya ha rebutjat sempre la violència, amb excepcions, però ha fet molt especialment un gran rebuig de la violència. N'hem d'estar orgullosos. La nació catalana sempre ha estat clarament no violenta i convivencial; i convivència vol dir pau.

Molts que parlen de la cultura de la pau sempre parlen de Timor. Jo també. Però a la gent de la Generalitat el problema de la pau se li planteja, en primer lloc, dintre dels sis milions de ciutadans de Catalunya. I a Espanya i a Europa i tot el que vulguin, però és clar, aquest rebuig de la violència i aquesta capacitat sobretot de convivència, l'hem d'aplicar concretament aquí, a casa nostra.

Però passa que hem de tenir en compte moltes d'aquestes actituds, perquè la convivència no es pot basar en la indiferència, ni en l'individualisme. L'individualisme assegura la convivència, perquè la gent està en el seu lloc, però tard o d'hora els individus també troben els seus punts d'intersecció i, si no estan mentalitzats, també

arriben a la ruptura de convivència per més individualistes que siguin. Cal un equilibri en la diversitat. Pel que fa referència al nostre viure més de cada dia, hem de mirar d'aplicar a la societat catalana, per tal de mantenir aquesta bona convivència, una capacitat de viure junts. Perquè convivència vol dir capacitat de viure junts i en pau. I, naturalment, amb sistemes que siguin capaços de resoldre els conflictes.

Quan parlem de la cultura de la pau, hem de pensar molt en aquest sentit i aplicar tot el que hem dit. Si algú ens diu: "Escolti, miri, sap què? per tenir la pau a Catalunya oblidin-se del català" Va passar l'altre dia en un dels actes de l'antiglobalització. Un va dir: "S'ha acabat això del català. Fora. La globalització. Que s'entengui més la gent." Així no anirem enlloc. Si la globalització vol dir això, realment haurem de reaccionar. Si la globalització vol dir que, en el cas de Catalunya, això de "El català, deixem-ho córrer i parlem una llengua que -ara vindran magrebins i sud-americans que més fàcilment saben parlar castellà que no pas català-, ens servirà per entendre'ns tots, això no pot ser la convivència".

Per tant, totes aquelles condicions de pau que he dit, del no-abús del sistema establert, del saber combinar la justícia amb l'equitat, del ser capaç de posar-se en la pell de l'altre, de no mirar d'aspirar que a través de la resignació la gent accepti qualsevol cosa, de no confondre la convivència amb indiferència, etc. Tot això ho hem de saber aplicar. No només a Timor, que també, sinó que ho hem de saber aplicar al nostre viure de cada dia, aquí.

Quan es parla d'això en el moment actual sobre Catalunya en el marc espanyol, també surt el tema del diàleg, com una eina de pau. I es toca el tema del País Basc. Jo no en parlaré, del País Basc. Però vull repetir el que he dit moltes vegades; que amb el diàleg tot és possible i sense el diàleg res no és possible. Això és cert. És a dir, jueus i àrabs han de poder parlar. Les parts enfrontades en un conflicte social han de parlar. Aquest matí, parlant amb un important dirigent sindical, li deia: "Què passa en aquesta empresa?" -no em facin dir quina-, i ell em respon: "Doncs, que hi ha això, allò i el de més enllà. I el que volem és poder parlar. A veure si ens ajuda i que puguem parlar perquè, tot i que és un conflicte complicat, si parlem, el resoldrem o no el resoldrem, però segur que si no parlem no el resoldrem" Això és clar.

També hem de ser conscients que com que la paraula diàleg dringa molt bé, s'utilitza pel dret i pel revés; el diàleg per aquí, el diàleg per allà. Però hem de comprendre que el diàleg no sempre és possible; hi ha moments i circumstàncies en què no és possible, i s'ha d'esperar el moment que ho sigui. A vegades, voler provocar un diàleg en unes circumstàncies en què no és possible, pot tenir encara conseqüències més negatives. Per tant, el diàleg, tot i que és arma clau, decisiva i absolutament imprescindible, s'ha d'utilitzar amb discerniment. Podríem dir que amb temperància, amb moderació -que no vol dir por, sinó prudència-, emprant-lo en el moment just i plantejar-lo de la manera més idònia és quan pot donar resultats positius. Perquè hi ha maneres de plantejar-ho que porten d'entrada al fracàs.

Bé, això és el que, quan aquest matí he recordat que havia de venir a parlar d'això -jo, que no sóc un especialista de la cultura de la pau, ni sóc un especialista en res-, he pensat "De què els puc parlar?". Si els parlo dels problemes del tercer món, d'altres en saben més que jo. Si els parlo des d'un punt de vista filosòfic, d'altres en saben més que jo. Si els parlo de la diversitat de les cultures d'arreu del món, d'altres en saben més que jo. L'únic que jo tinc és que com que la meua feina diària és mirar que en aquest país cadascú sigui el que és i com és, i que cadascú tingui la llibertat de fer el que vulgui en un ambient de convivència, de cohesió, d'empatia, els puc parlar

d'aquestes coses. Bé aquesta és una mica l'experiència que tenim -tot i que no sempre ens ajuda prou a resoldre els problemes-, però que, si més no, ajuda a comprendre les situacions i les actituds. He pensat que ja que molts altres els parlaran del tercer món, de l'antiglobalització que ara està de moda, etc., que jo els podia parlar d'una manera planera dels problemes amb els quals ens trobem cada dia perquè és veritat que a vegades et plantegen i presenten un problema i t'adones ràpidament que fan trampa; et diuen que volen la pau, però el que de veritat volen saber és el desig de pau que pugui tenir jo o la meva necessitat de pau, com a President. Altres et parlen de la pau però t'adones que en el fons estan buscant un benefici molt personal emprant d'una manera mercantil la paraula pau. Això passa constantment, i per això he pensat parlar una mica d'aquestes qüestions corrent el risc de ser molt menys brillant i divertit. Però passa que en darrer terme és l'únic que sé explicar.

Jo agraeixo moltíssim la seva presència. Moltes gràcies.